

HET ERFGOEDBELEVINGSMODEL

Een praktisch kader om bezoekersbeleving op erfgoedplekken te begrijpen en versterken

Interreg
Vlaanderen-Nederland

Gefinancierd door
de Europese Unie

Provincie
Antwerpen

Brabantse kastelen (BTW XTRA)

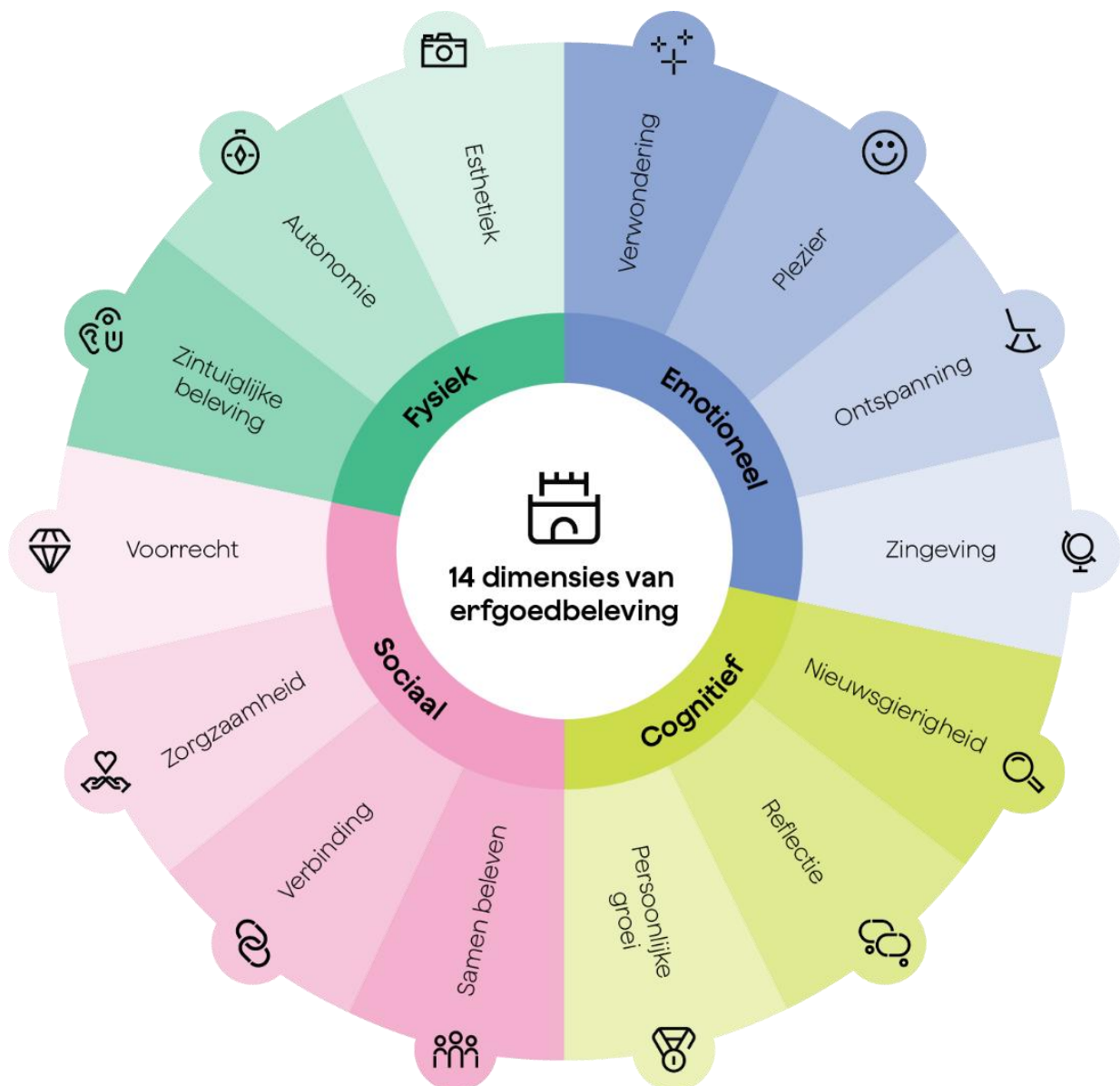
KdG Research
Karel de Grote Hogeschool

Wat is het erfgoedbelevingsmodel?

Een erfgoedbezoek is meer dan informatie opnemen of een plek bekijken. Bezoekers kunnen zich verwonderen, tot rust komen, nieuwe inzichten opdoen of zich verbonden voelen met een plek en haar verhaal. Het erfgoedbelevingsmodel brengt die verschillende ervaringen samen in **14 dimensies van erfgoedbeleving**. Het model helpt erfgoedorganisaties om bezoekerservaringen beter te begrijpen, erover in gesprek te gaan en bewuste keuzes te maken in hun publiekswerking.

Het erfgoedbelevingsmodel werd ontwikkeld binnen het Interreg-project **Brabantse Kastelen**. Het bouwt voort op wetenschappelijk onderzoek naar bezoekerservaringen en werd aangepast aan de erfgoedcontext.

Tijdens de ontwikkeling werd het model getoetst bij erfgoedprofessionals en bezoekers in Vlaanderen en Nederland. Het werd ook toegepast in verschillende praktijkcases. Het resultaat is een wetenschappelijk onderbouwd en praktijkgericht model dat inzetbaar is op uiteenlopende erfgoedplekken.

Wat is een dimensie?

Een dimensie beschrijft één aspect van wat bezoekers kunnen ervaren tijdens een erfgoedbezoek. Sommige dimensies gaan over emoties, zoals plezier, ontspanning of verwondering. Andere gaan over wat een bezoek bij iemand in gang zet, zoals nieuwsgierigheid, reflectie en persoonlijke groei. Er zijn ook dimensies die te maken hebben met de relatie tot andere mensen, de plek of het erfgoed zelf.

- ▶ Bij elke dimensie horen meetbare indicatoren. Meer informatie daarover vind je in de publicatie over het meten van erfgoedbeleving.
- ▶ Meerdere dimensies kunnen tegelijk aanwezig zijn. Een bezoeker kan onder de indruk zijn van een plek, meer willen weten over de geschiedenis en die ervaring graag delen met anderen.
- ▶ Het model is geen scorekaart. Niet elke erfgoedplek hoeft op alle dimensies in te zetten. Welke dimensies belangrijk zijn, hangt af van de plek, het publiek en de doelstellingen van de organisatie.

Wat kan je met het model?

Het erfgoedbelevingsmodel is een praktisch hulpmiddel voor iedereen die werkt rond erfgoed en publiekswerking. Het geeft inzicht in de verschillende manieren waarop mensen een erfgoedplek kunnen beleven en biedt een gemeenschappelijke taal om daarover in gesprek te gaan.

Je kan het model op verschillende manieren gebruiken. Het kan helpen om de identiteit van je erfgoedplek scherper te definiëren: welke belevingen wil je bezoekers vooral meegeven? Daarnaast ondersteunt het de ontwikkeling en evaluatie van publiekswerking, zoals activiteiten, tentoonstellingen en evenementen. Het model is ook een handig

gesprekstoel voor teams, vrijwilligers en partners om keuzes te bespreken en verwachtingen op elkaar af te stemmen.

Aan de slag met het erfgoedbelevingsmodel

Het erfgoedbelevingsmodel is meer dan een theoretisch kader. Om erfgoedprofessionals te ondersteunen bij publiekswerking ontwikkelden we verschillende praktische hulpmiddelen.

▶ Workshopformat

Ga met je team, vrijwilligers of partners in gesprek over bezoekersbeleving. Het format helpt om ervaringen te benoemen, prioriteiten te bepalen en een gemeenschappelijke taal te ontwikkelen rond beleving.

▶ Bezoekersvragenlijst

Meet hoe bezoekers jouw erfgoedplek ervaren. De vragenlijst is gebaseerd op de 14 dimensies en bevat praktische richtlijnen voor het opzetten van een bezoekersbevraging.

▶ Inspiratiegids

Ontdek inspirerende voorbeelden en praktijken die bijdragen aan de verschillende dimensies van erfgoedbeleving. De gids werd ontwikkeld en gevalideerd samen met erfgoedexperten uit Vlaanderen en Nederland.

▶ Case studies

Ontdek hoe het model werd toegepast op verschillende erfgoedplekken en welke inzichten dat opleverde voor de praktijk.

Samen vormen deze instrumenten een **praktische toolbox** waarmee erfgoedorganisaties bezoekersbeleving gericht kunnen vormgeven, bespreken en evalueren.

De veertien dimensies van erfgoedbeleving

1. Verwondering

Verwondering gaat over verrast, geraakt of geïntrigeerd worden door een plek. Het kan ontstaan door schoonheid, authenticiteit, schaal, sfeer of onverwachte elementen. Bezoekers ervaren dit als een moment waarop de plek hun verwachtingen overtreft en beschrijven het soms als een wauw-gevoel.

2. Plezier

Plezier gaat over de positieve emoties die een erfgoedervaring oproept zoals enthousiasme, vrolijkheid of blijdschap. Bezoekers genieten intens van wat ze doen of meemaken en kunnen helemaal opgaan in het moment.

3. Ontspanning

Ontspanning gaat over rust vinden, vertragen, ontsnappen en even niets moeten. Bezoekers ervaren dit wanneer ze afstand kunnen nemen van de drukte van alledag en zich op hun gemak voelen. Ze koppelen dit ook aan zorgeloosheid, veiligheid en mentale ruimte.

4. Zingeving

Zingeving gaat over het ervaren van diepere betekenis of verbondenheid met iets dat groter is dan jezelf, zoals de plek, het verleden, de natuur of het spirituele. Bezoekers kunnen dit ervaren als momenten van stilte, ontzag, bezinning of bezieling. Het kan ook ontstaan wanneer iemand voelt bij te dragen aan het behoud of de werking van een plek.

5. Nieuwsgierigheid

Nieuwsgierigheid gaat over interesse en de wens om meer te ontdekken over een erfgoedplek. Bezoekers willen weten wat het verhaal achter de plek is, hoe de plek is ontstaan of welke geschiedenis ermee verbonden is. Voor gezinnen kan dit ook gaan over “iets willen meegeven” aan kinderen.

6. Reflectie

Reflectie gaat over stilstaan bij jezelf, je leven, de wereld of de betekenis van wat je ervaart. Het draait om introspectie en bewustwording. Bezoekers ervaren dit als momenten van zelfreflectie, wanneer een plek hen aan het denken zet, herinneringen oproept of aanleiding geeft tot een dieper gesprek met anderen.

7. Persoonlijke groei

Persoonlijke groei gaat over jezelf ontwikkelen en verrijken door wat je ervaart. Bezoekers krijgen nieuwe inzichten, leren iets bij of kijken anders naar zichzelf, het verleden of de wereld rondom hen.

8. Samen beleven

Samen beleven gaat over een erfgoedervaring delen met anderen. Bezoekers genieten samen, ontdekken samen of ervaren gezelligheid, verbondenheid en samenhang. Ze beschrijven het ervaren van een wij-gevoel.

9. Verbinding

Verbinding gaat over een persoonlijke band voelen met een plek, de natuur, het verleden of het verhaal van een erfgoedplek. Die band ontstaat door herkenning, herinneringen, of het gevoel dicht bij de geschiedenis van een plek te komen.

10. Zorgzaamheid

Zorgzaamheid gaat over respect, verantwoordelijkheid en zorg voor natuur, erfgoed en anderen. Bezoekers ervaren dat een plek bijzonder of kwetsbaar is en zorg verdient. Het kan ook gepaard gaan met fierheid of waardering voor de plek.

11. Voorrecht

Voorrecht gaat over het besef iets uitzonderlijks of zeldzaams te mogen meemaken. Bezoekers ervaren dit als bijzonder of exclusief, en voelen zich dankbaar omdat ze toegang krijgen tot een unieke plek, een bijzonder verhaal of een ervaring die niet altijd voor iedereen beschikbaar is.

12. Zintuiglijke beleving

Zintuiglijke beleving gaat over een plek ervaren met je zintuigen en je lichaam. Dat kan door te kijken, luisteren, voelen, ruiken of proeven, maar ook door beweging, inspanning, temperatuur, ondergrond of frisse lucht.

13. Autonomie

Autonomie gaat over vrijheid en keuze tijdens een bezoek. Bezoekers ervaren dit wanneer ze zelf hun route kunnen kiezen, hun eigen tempo kunnen bepalen of kunnen beslissen hoe diep ze ergens op ingaan. De plek geeft hen ruimte om de ervaring op hun eigen manier vorm te geven.

14. Esthetiek

Esthetiek gaat over geraakt worden door de schoonheid, vormgeving en sfeer van een plek. Dat kan gaan over natuur, gebouwen, kunst, materialen, details, harmonie of sfeer. Bezoekers ervaren iets als mooi, harmonieus of aantrekkelijk.

Meer weten? Ga naar de webpagina van het Interreg-project Brabantse Kastelen.

Colofon

Auteurs: Liese Exelmans en Bram Van Haelter

Dit rapport kwam tot stand met de middelen van Interreg Vlaanderen-Nederland, Provincie Antwerpen en Karel de Grote Hogeschool

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Exelmans, L., Van Haelter, B. (2026). *Het erfgoedbelevingsmodel. Een praktisch kader om bezoekersbeleving op erfgoedplekken te begrijpen en versterken* Karel de Grote Hogeschool.

Coverbeeld: © Piet De Kersgieter

© 2026 - Karel de Grote Hogeschool, Katholieke Hogeschool Antwerpen vzw, Brusselstraat 45, B-2018 Antwerpen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, openbaar gemaakt of op andere wijze worden gereproduceerd, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Karel de Grote Hogeschool, Katholieke Hogeschool Antwerpen vzw